

Κατανοώντας το Podemos

του Pablo Iglesias (μετάφραση: Δημήτρης Καραμάνης)

Η έκρηξη της οικονομικής κρίσης το 2008, έχει παράξει μια σειρά από απρόβλεπτες πολιτικές συνέπειες, ειδικά στην Ευρώπη. Πώς μπορούν οι δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς να απαντήσουν καλύτερα σε αυτή την πρωτοφανή πρόκληση; Ο σκοπός αυτού του κειμένου, είναι να εξηγήθει η ανάλυση που διέπει την πολιτική στρατηγική του Podemos στην Ισπανία: Ποιοί είμαστε, από που ερχόμαστε και που θέλουμε να πάμε – το σύνολο των σκέψεων πάνω σε αυτές τις ερωτήσεις, τις οποίες προσπαθώ να ορίσω από τον περασμένο Νοέμβρη, όταν και εκλέχθηκα στην ηγεσία του Podemos. Είναι επίσης μια ευκαιρία να τα πώ με δικά μου λόγια, έξω από τις νόρμες των συνεντεύξεων στα κυρίαρχα ΜΜΕ. Δεδομένου του διττού ρόλου μου, ως Γενικός Γραμματέας του κόμματος και ως πολιτικός επιστήμονας και θεωρητικός, το πρώτο δεν θα μπορούσε να έχει συμβεί χωρίς το δεύτερο. Αυτό είναι ένα από τα στοιχεία που καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του Podemos.

Αντιμετωπίζοντας την πρωτοφανή πολιτική κατάσταση που δημιούργησε η κρίση της Ευρωζώνης, η αφετηρία μας υπήρξε η αναγνώριση της ήττας της Αριστεράς του 20ου αιώνα, όπως έχει επισημάνει και το *New Left Review*. Ο κατά τον Hobsbawm «σύντομος αιώνας», από την Επανάσταση των Μπολσεβίκων μέχρι την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, είδε τη φρίκη του φασισμού, του πολέμου, της αποικιοκρατικής βίας αλλά επίσης ήταν και μια περίοδος ελπίδας και κοινωνικής προόδου. Μετά το 1945, τα κοινωνικά προγράμματα στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες απέφεραν μια περιορισμένη αναδιανομή πλούτου και υψηλότερο βιοτικό επίπεδο για μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης, ειδικά εκεί που τα σύνδικα ήταν ισχυρά.

Η Ρωσική και η Κινέζικη Επανάσταση, αποδείχθηκαν ανίκανες να συνδυάσουν την αναδιανομή πλούτου με τη δημοκρατία, παρότι παρήγαγαν αναμφισβήτητη πρόοδο σε επίπεδο εκσυγχρονισμού και εκβιομηχάνισης. Η στρατιωτική δύναμη των Σοβιετικών, βασική υπεύθυνη για την ήττα του Ναζισμού, ήταν επίσης απόδειξη οικονομικής ανάπτυξης. Στη μεταπολεμική περίοδο, η ΕΣΣΔ ήταν ένα πραγματικό αντίβαρο στον επεμβατισμό των ΗΠΑ. Αν ο Ψυχρός Πόλεμος γέννησε τα κράτη-δορυφόρους στο Ανατολικό Μπλόκ, τα οποία στερούνταν οποιασδήποτε κυριαρχίας, άνοιξε επίσης το χώρο για την ανάπτυξη αντι-αποικιακών κινημάτων που αφήφισαν την ηγεμονία των ΗΠΑ και βοήθησαν στο να στηριχθεί το κοινωνικό κράτος και να διευρυνθούν τα κοινωνικά δικαιώματα στη Δύση.

Από τη δεκαετία του '70, η Washington και οι υπόλοιπες δυνάμεις της Δύσης, πόνταραν σε ένα νέο συδυασμό πολιτικών για να λύσουν τα συσσωρευμένα προβλήματα των οικονομιών τους: Τσακίζοντας τα συνδικάτα, ισχυροποιώντας το χρηματοπιστωτικό τομέα, ιδιωτικοποιώντας δημόσια περιουσία και επιταχύνοντας την προσαρμογή της παραγωγής σε ζώνες χαμηλού κόστους εργασίας, μαζί με το σύστημα πρόσδεσης διαφόρων οικονομιών στο δολλάριο. Η πτώση του Σοβιετικού Μπλοκ έδωσε τεράστια ώθηση για τη «Συναίνεση της Washington», αλλά και για την επικράτηση του χρηματιστικού κεφαλαίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή πήρε συνταγματική μορφή με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, με βάση την οποία τα κράτη-μέλη συμφώνησαν να παραδώσουν τη νομισματική τους κυριαρχία σε μια «ανεξάρτητη» Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τα κριτήρια σύγκλισης και το Σύμφωνο Σταθερότητας, περιέβαλλαν το νέο κοινό νόμισμα και σήμαναν την αυξανόμενη ηγεμονία μιας ενωμένης Γερμανίας εντός του Ευρωπαϊκού σχεδίου. Οι εθνικές μακροοικονομικές πολιτικές περιορίστηκαν στην μείωση των δημοσίων δαπανών, το πάγωμα των μισθών και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων. Πολλοί αγώνες

των περασμένων δεκαετιών στην Ευρώπη, μπορούν να ειπωθούν ως αμυντικές κινήσεις ενάντια στη διευρυνόμενη φθορά της εθνικής κυριαρχίας. Σε αυτό το πλαίσιο της ήττας για όλες τις υπαρκτές μορφές της Αριστεράς, η κριτική σκέψη είχε υποστεί σκληρό διαχωρισμό από την πολιτική πρακτική – σε πλήρη αντίθεση με τους οργανικούς δεσμούς ανάμεσα στην θεωρητική παραγωγή και την επαναστατική στρατηγική που χαρακτήρισε τις αρχές του 20ου αιώνα. Έγινε περισσότερο δουλειά των επαγγελματιών ακαδημαϊκών, παρά των ριζοσπαστών πολιτικών ηγετών. Στην πραγματικότητα, τα αντικείμενα της σύγχρονης κριτικής σκέψης, σχετίζονται άμεσα με την ιστορική αυτή ήττα.

Παρ' όλα αυτά, παρά τη μείωση των πολιτικών δυνατοτήτων, λόγω της υπονόμευσης της κρατικής κυριαρχίας, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχουν κάνει την εμφάνιση τους νέοι αντίπαλοι του νεοφιλελευθερισμού, όχι μόνο με τη μορφή των κοινωνικών κινημάτων, αλλά και σε κρατικό επίπεδο. Στη Λατινική Αμερική, σε συνθήκες σκληρής οικονομικής και πολιτικής κρίσης, λαοφιλείς και προοδευτικοί σχηματισμοί πέτυχαν εκλογικές νίκες, οι οποίες μετατράπηκαν σε σχέσια επανάκτησης της κυριαρχίας τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Αν και το πλαίσιο το οποίο δημιούργησε αυτές τις διαδικασίες διαφέρει σε πολλές περιπτώσεις – οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές δομές, κρατική ισχύς, γεωπολιτική κατάσταση – από την περίπτωση της Ευρώπης, και φυσικά των ΗΠΑ, υπήρχε ωστόσο μια ομοιότητα. Η Λατινική Αμερική είχε ζήσει την ιστορική ήττα της παλιάς Αριστεράς στις καταστροφικές δεκαετίες του '70 και του '80. Η εμφάνιση αυτών των νέων δυνάμεων, ήταν υπενθύμιση ότι η πολιτική, ως πεδίο σύγκρουσης σε μια κατάσταση διαρκούς αλλαγής των συνθηκών, δεν παύει ποτέ, ανεξαρτήτως των συνθηκών εντός των οποίων ενεργεί.

Ακόμα και δίχως την απειλή του παλιού φαντάσματος, η παγκόσμια τάξη εισήλθε σε μια περίοδο γεωπολιτικής μετάβασης τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, η οποία εκφράζεται εν μέρει από την μετατόπιση της βιομηχανικής ισορροπίας ανάμεσα στο Βόρειο Ατλαντικό και την Ανατολική Ασία. Η μονομερής επικράτηση της Washington έχει, τουλάχιστον, περιοριστεί από την εμφάνιση των μεγάλων δυνάμεων, νέων και παλιών, των οποίων τα συμφέροντα δεν μπορούν εύκολα να υπαχθούν σε αυτά των ΗΠΑ. Οι μεταρρυθμίσεις του Deng Xiaoping απέδειξαν τη βιωσιμότητα ενός κρατικά σχεδιασμένου υπερ-καπιταλισμού, μετατρέποντας τη γη της Πολιτιστικής Επανάστασης, στην μεγαλύτερη παραγωγική ζώνη του κόσμου και ταυτόχρονα σε ισχυρό διεθνή παράγοντα. Στον άξονα της Ευρασίας, η ημι-δημοκρατική Ρωσία του Putin συνεχίζει να επιδεικνύει ότι η Μόσχα έχει επιστρέψει στην παγκόσμια σκηνή.

Ρήγματα

Η κρίση του 2008 έχει παράξει απροσδόκητες πολιτικές δυνατότητες, στο Νότο της Ευρώπης συγκεκριμένα, με τρόπο που ελάχιστοι θα μπορούσαν να έχουν προβλέψει. Η κρατική διάσωση χρεωκοπημένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οδήγησε στη φούσκα του χρέους των χωρών και στην αύξηση των επιτοκίων δανεισμού. Οι επείγουσες πολιτικές «διάσωσης του Ευρώ» που εισηγήθηκαν – και σύντομα έγιναν κανονικότητα – από το μπλόκ στο οποίο ηγείται η Γερμανία, είχαν καταστροφικές συνέπειες στην Πορτογαλία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία, όπου εκατομμύρια έχασαν τις δουλειές τους, δεκάδες χιλιάδες εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους και επιταχύνθηκε η διάλυση και η ιδιωτικοποίηση της δημόσιας υγείας και παιδείας, καθώς το φορτίο του χρέους μεταφέρθηκε από τις τράπεζες στους πολίτες. Η ΕΕ διαχωρίστηκε σε Βορρά και Νότο, σε ένα καταμερισμό εργασίας στον οποίο οι χώρες της Μεσογείου παρέχουν χαμηλό εργατικό κόστος, φτηνά αγαθά και υπηρεσίες, ενώ οι νεότεροι και πλέον καταρτισμένοι εκείνων των

χωρών αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Ο προϋπολογισμός 2014-2020 της ΕΕ, αντιπροσωπεύει μια νίκη αυτής της γραμμής.

Πρίν λίγο καιρό, η Ισπανία γινόταν αντικείμενο θαυμασμού ως ένα από τα success story στην ΕΕ, εξαιτίας ενός μοντέλου ανάπτυξης βασισμένο στις φούσκες των ακινήτων και διεφθαρμένα σχέδια αστικής ανάπτυξης, του οποίου την υλοποίηση επιτηρούσε μετά την περίοδο της δικτατορίας του Φράνκο, το Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSOE) και το Λαϊκό Κόμμα (PP). Τώρα, από κοινού με τα υπόλοιπα PIIGS, αναγκάζεται να εγκαταλείψει ιστορικά κοινωνικά δικαιώματα, μέσα από την εφαρμογή πολιτικών λιτότητας τις οποίες η Γερμανία και οι σύμμαχοι της στο Βορρά, δεν πρόκειται ποτέ να εφαρμόζαν στο εσωτερικό τους. Αλλά η κρίση, βοήθησε στο να σφυρηλατηθούν νέες πολιτικές δυνάμεις, κυρίως ο ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα – η οποία έχει επιτέλους μια κυρίαρχη κυβέρνηση που υπερασπίζεται μια κοινωνική Ευρώπη – αλλά και το Podemos στην Ισπανία, ανοίγοντας έτσι την πιθανότητα της πραγματικής πολιτικής αλλαγής και της επανάκτησης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Είναι σαφές ότι στις παρούσες συνθήκες, αυτό δεν έχει να κάνει με την επανάσταση, ή τη μετάβαση στο σοσιαλισμό, με την ιστορική έννοια αυτών των όρων. Είναι όμως εφικτό να στοχεύσουμε σε τέτοιες διαδικασίες επανάκτησης της κυριαρχίας, οι οποίες θα περιορίζουν την ισχύ του χρηματιστικού κεφαλαίου, θα δίνουν ώθηση στο μετασχηματισμό της παραγωγής, θα εξασφαλίζουν μια ευρύτερη διανομή πλούτου και θα πιέζουν για τον εκδημοκρατισμό των Ευρωπαϊκών θεσμών.

Κρίση Καθεστώτος

Αλλά ποια κρίση αναστατώνει την Ισπανία; Στον κλασικό ορισμό του Gramsci, η ηγεμονία είναι η ισχύς των κυρίαρχων ελίτ βάση της οποίας πείθουν τις υποτελείς τάξεις ότι έχουν τα ίδια συμφέροντα με τους κυρίαρχους, εντάσσοντας τες μέσα σε μια γενικότερη συναίνεση, μολονότι αυτές συνεχίζουν να έχουν έναν υποδεέστερο ρόλο. Η απώλεια αυτής της ηγεμονίας, παράγει μια οργανική κρίση η οποία μπορεί να εκδηλωθεί με την αδυναμία των κυρίαρχων θεσμών, συμπεριλαμβανομένων των κύριων πολιτικών κομμάτων, να διατηρήσουν και να ανανεώσουν τη νομιμοποίησή τους.

Στην Ισπανία, όπως και σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης, η οικονομική κατάρρευση και τα μέτρα που εφαρμόστηκαν στο όνομα της «σωτηρίας του κοινού νομίσματος», έφεραν το φάντασμα μια οργανικής κρίσης η οποία οδήγησε με πολιτικούς όρους, σε αυτό που ονομάζουμε κρίση καθεστώτος. Αυτή συνίσταται στην εξάντληση του πολιτικού και κοινωνικού συστήματος που εμφανίστηκε την περίοδο της μετα-Φρανκικής μετάβασης. Η πρωτεύουσα κοινωνική έκφραση αυτής της κρίσης καθεστώτος ήταν το κίνημα 15-M, η μαζική κινητοποίηση των Αγανακτισμένων (Indignados) που ξεκίνησε στις 15 Μάη του 2011 με την κατάληψη πλατειών σε πόλεις της Ισπανίας που κράτησε για πολλές εβδομάδες. Η βασική πολιτική έκφραση αυτού του κινήματος, υπήρξε το Podemos.

Η Ισπανία μετά το 1975, βίωσε μια μετάβαση κατά την οποία ο Φρανκισμός μετασχηματίστηκε σε ένα φιλελεύθερο-δημοκρατικό σύστημα, συγκρίσιμο με αυτό των περισσότερων Δυτικών χωρών. Κυρίως, άφησε τις οικονομικές ελίτ του Φρανκισμού ανέγγιχτες και βοήθησε στην ανακύκλωση ενός σημαντικού μέρους των στελεχών της πολιτικής και διοικητικής ηγεσίας που κατάφεραν να κρατήσουν τις θέσεις τους εντός του κρατικού μηχανισμού, ακόμα και μετά τη σαρωτική νίκη του Σοσιαλιστικού Κόμματος το 1982.

Ένα «πνεύμα συναίνεσης» από το οποίο διέπονται όχι μόνο οι Φρανκικοί μεταρρυθμιστές, με επικεφαλής τον Adolfo Suárez, αλλά και η δημοκρατική αντιπολίτευση - το Ισπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα (PCE), στυλοβάτης της παράνομης αντιδικτατορικής δράσης, και το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Με την αμέριστη συμπαράσταση από τα κυρίαρχα MME, με πρώτη από όλους την εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας El País του ομίλου Prisa, αυτή η συναίνεση αποτυπώθηκε στο «Σύμφωνο Moncloa» υποχρεώνοντας τα συνδικάτα σε πάγωμα μισθών με αντάλλαγμα κοινωνικά προνόμια. Αυτό πήρε νομική μορφή, στο Σύνταγμα του 1978 όπου επικυρώθηκε με δημοψήφισμα το οποίοι μάλιστα έδωσε και το όνομα του στο «Καθεστώς του '78». Σιγά σιγά, και παρά την αντίσταση από τα καθιερωμένα Καταλανικά και Βάσικα εθνικιστικά κόμματα και συγκεκριμένα τμήματα της Αριστεράς, αυτή η συναίνεση κέρδισε την πλειοψηφία του ισπανικού πληθυσμού. Ενταγμένες σε μια «συνταγματική μοναρχία» υπό τον εκλεκτό του Φράνκο, διάδοχο Juan Carlos, οι νέες προσαρμογές του καθεστώτος εξασφάλιζαν την πρόσβαση της Ισπανίας στο NATO και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με ελάχιστο κόστος για την οικονομική ελίτ.

Τα πενιχρά αποτελέσματα του Κομμουνιστικού Κόμματος στις εκλογές του 1978 δεν άλλαξαν την τακτική του με βάση το «εφικτό», ακολουθώντας δηλαδή την πραγματιστική ευρωκομμουνιστική γραμμή, με τον ίδιο συντηρητικό τρόπο που το έκαναν τα αντίστοιχα κόμματα στη Γαλλία και την Ιταλία. Στην κορύφωση της συζήτησης σχετικά με τον ευρωκομμουνισμό, τα ισχνά εκλογικά του αποτελέσματα και τη διάλυση των κοινωνικών κινημάτων, ο Manuel Sacristán – ίσως το καλύτερο μυαλό του ισπανικού μαρξισμού – αναφέρθηκε στην ιστορική ήττα του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς μέσα σε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο στο οποίο κυριαρχεί ο καταναλωτισμός, η αυξανόμενη επιρροή των MME και μια διεθνής κατάσταση η οποία επιβάλλει αυστηρά όρια σε οποιονδήποτε αξιολογείτο μετασχηματισμό στη Νότια Ευρώπη.

Το μάθημα από όλα αυτά, είναι όχι μόνο ότι ο σοσιαλισμός και οι επανάσταση έμοιαζαν απίθανα – βλέποντας τα πράγματα από τη σκοπιά του σήμερα, είναι αρκετά συγκινητικό ότι υπήρχαν πολιτικοί ηγέτες που πίστευαν στη βιωσιμότητα αυτών των οραμάτων – αλλά ότι ήταν και μηδενική η πιθανότητα να υπάρξουν έστω και μετριοπαθή σχήματα βελτίωσης της κοινωνικής κατάστασης, τα οποία κρίθηκαν από το εκλογικό σώμα ως ανεφάρμοστα εντός ενός πλαισίου αυξανόμενης νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας. «Εν τω μεταξύ», αυτό που έπρεπε να γίνει, σύμφωνα με τον Sacristán ήταν να καταπιαστούμε με μικρο-επίπεδα της πολιτικής δράσης, εκτός του κράτους, στο περιβαλλοντικό κίνημα, το κίνημα ειρήνης και το φεμινιστικό, δημιουργώντας εναλλακτικές μορφές καθημερινότητας. Για εκλογικούς σκοπούς, το Κομμουνιστικό Κόμμα έφτιαξε μια ευρύτερη συμμαχία το 1986, την Ενωμένη Αριστερά (IU). Για την Ισπανική Αριστερά, φάνηκε ότι δεν υπήρχαν καλύτερες επιλογές.

Μετά το 2011

Σήμερα, ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης της Ευρωζώνης, δεν ζούμε «εν των μεταξύ» αλλά μέσα στην πλήρη άνθηση της κρίσης καθεστώτος – μια κατάσταση η οποία είναι πιθανό να αλλάξει τις παραμέτρους της Ισπανικής πολιτικής κατάστασης με ένα τρόπο που δεν έχει συμβεί ξανά από την περίοδο της μετα-Φρανκικής Μετάβασης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν μιλάμε για μια κρίση του κράτους, μια κατάρρευση του καθεστώτος διοίκησης, όπως συνέβη στην περίπτωση της Βολιβίας και του Ισημερινού πριν ο Morales και ο Correa βρεθούν στην εξουσία το 2006. Οι κρατικοί θεσμοί στην Ισπανία, παρότι εξαθλιωμένοι και αποδυναμωμένοι από τη διαφθορά, εκπληρούν ακόμα τις λειτουργίες τους – οι οποίες είναι πέρα από το μονοπώλιο της βίας – παρέχοντας τους ρυθμιστικούς μηχανισμούς της κοινωνικής ζωής, καθώς και προάγοντας την αφοσίωση και την ασφάλεια προς την

κυρίαρχη τάξη.

Ωστόσο, η αναμφισβήτητη αποτυχία των πολιτικών λιτότητας στην Ισπανία συνέβαλε στο να ξεσπάσει η κρίση του καθεστώτος, η οποία έχει ανοίξει, για πόσο καιρό δεν ξέρουμε, μια πρωτοφανή σειρά πολιτικών ευκαιριών. Η διάψευση των προσδοκιών σημαντικών τομέων της μεσαίας τάξης και των μισθωτών, ως αποτέλεσμα των «διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων», είναι ένας από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες για την κατανόηση των πολιτικών δυνατοτήτων στο σήμερα.

Το κίνημα 15-M λειτούργησε ως βαλβίδα ασφαλείας για τον κόσμο που βίωσε αυτές τις διαψεύσεις. Το γεγονός ότι δεν βρήκε εκλογική έκφραση ανέδειξε ότι η κρίση ηγεμονίας, η οποία ήρθε στην επιφάνεια από αυτή την έκρηξη που προκάλεσε έκπληξη σε όλο τον κόσμο, ήταν επίσης και μια κρίση για την υπάρχουσα Ισπανική Αριστερά. Το κίνημα 15-M έστρεψε ένα καθρέφτη προς την Αριστερά, αποκαλύπτοντας τις ανεπάρκειες της. Έφερε επίσης στο τραπέζι το βασικό συστατικό μιας νέας κοινής λογικής: την απόρριψη των κυρίαρχων οικονομικών και πολιτικών ελίτ, στις οποίες συστηματικά αποδιδόταν το ότι είναι διεφθαρμένες. Το κίνημα αυτό αποκρυστάλλωσε μια νέα κουλτούρα αμφισβήτησης την οποία δεν μπορούσε να αντιληφθεί καμία έκφανση της αριστεράς και της δεξιάς – κάτι που οι ηγέτες της υπάρχουσας Αριστεράς αρνήθηκαν να κατανοήσουν από την αρχή.

Η λογική του 15-M όμως, οδήγησε στην εξάντληση του. Δεν είχε τα αποτελέσματα που επιθυμούσαν οι προσηλωμένοι ακτιβιστές του, οι οποίοι είχαν την ελπίδα ότι το κοινωνικό θα μπορούσε να υποκαταστήσει το θεσμικό. Η στόχευση στο να μειωθεί η πολιτική μονάχα στην έκφραση των ανταγωνιστικών κοινωνικών δυνάμεων, οι οποίες δομήθηκαν μέσα από την κινητοποίηση και τον μεθοδικό ακτιβισμό, ήταν ένα από τα σημαντικότερα λάθη των διανοούμενων του κινήματος, οι οποίοι απέτυχαν να συνειδητοποιήσουν ότι το «εν τω μεταξύ» ήταν ακριβώς αυτό: μια μεθοδολογία δουλειάς μέχρι να έρθει η στιγμή της τόλμης, όπου εκεί θα χρειαζτούν αρκετά διαφορετικές πολιτικές τεχνικές.

Οι ήττες που υπέστη το Σοσιαλιστικό Κόμμα στις περιφερειακές και εθνικές εκλογές του 2011, που ακολούθησαν μετά το κίνημα 15-M είχαν ιστορική βαρύτητα: Το Σοσιαλιστικό Κόμμα έχασε σχεδόν το 40% των ψήφων που είχε πάρει το 2008. Το άμεσο αποτέλεσμα ήταν ότι το Λαϊκό Κόμμα σάρωσε σε μια σειρά περιφερειακών κυβερνήσεων και κέρδισε την απόλυτη πλειοψηφία στο εθνικό κοινοβούλιο. Αλλά από εκείνη τη στιγμή, θα μπορούσε κανείς να αισθανθεί τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα εντός του κομματικού συστήματος. Ήταν σαφές από τις δημοσκοπήσεις πως τόσο το κυβερνών Λαϊκό Κόμμα όσο και το Σοσιαλιστικό Κόμμα, έχαναν την εκλογική τους υποστήριξη, ενώ η Ενωμένη Αριστερά και τα μικρά φιλελεύθερα κόμματα – το Ciudadanos που ιδρύθηκε στην Καταλονία το 2006, και το Unió Progreso y Democracia (UPyD) που δημιουργήθηκε το 2007, τα πήγαιναν καλύτερα.

Σε αυτή τη νέα συγκυρία, η Ενωμένη Αριστερά είχε την ευκαιρία να καταρτίσει μια πιο τολμηρή - ή τουλάχιστον, λιγότερο άτολμη - στρατηγική από εκείνη που ακολουθούσε. Θα ήταν αρκετό να ακολουθήσει το παράδειγμα της Εναλλακτικής Αριστεράς στη Γαλικία, μια συμμαχία της Ενωμένης Αριστεράς, του Απονα – ενός αριστερού εθνικιστικού κόμματος της Γαλικίας, των οικολόγων και άλλων. Μια κίνηση αυτού του είδους σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσε να επιτρέψει στην Ενωμένη Αριστερά να δώσει εκλογική εκπροσώπηση στην κοχλάζουσα κοινωνική δυσαρέσκεια, αλλά δεν αξιοποίησε την ευκαιρία.

Στην Καταλονία, εν τω μεταξύ, ήταν προφανές ότι το Convergència i Unió, το ηγεμονικό συντηρητικό-εθνικιστικό κόμμα, έχανε έδαφος προς όφελος του ήπιου σοσιαλδημοκρατικού

ομόλογου του, Esquerra Republicana de Catalunya, το οποίο είχε σκοπό να γίνει το κύριο κόμμα εντός της διαδικασίας των υποστηρικτών της Καταλανικής ανεξαρτησίας – η οποία ήταν σαφέστατα η ραχοκοκαλιά της κοινωνικής δυσαρέσκειας εκείνη την περίοδο. Στη Χώρα των Βάσκων και τη Ναβάρα, η επιστροφή της πατριωτικής (abertzale) αριστεράς στην εκλογική αρένα απειλούσε την ηγεμονία του Βασκικού Εθνικιστικού Κόμματος στη Χώρα των Βάσκων και αυτή του συντηρητικού Unión del Pueblo Navarro.

Αν προσθέσουμε σε αυτές τις τάσεις την εισβολή του Podemos, τα αποτελέσματά του στις Ευρωεκλογές το Μάη του 2014 και την επακόλουθη πορεία του στις δημοσκοπήσεις, το ισπανικό μοντέλο δικομματισμού φαίνεται να βρίσκεται σε μπελάδες. Η ασίγαστη επίθεση ενάντια στο Podemos, που διεξάγεται με τόσο δηλητηριώδη τρόπο που είναι πρωτοφανής για την Ισπανία, αποκαλύπτει το βαθμό στον οποίο θεωρούμαστε πραγματική απειλή για το δυναστικό κομματικό σύστημα. Είναι προφανές ότι το παιχνίδι έχει μόλις αρχίσει. Στους επόμενους μήνες θα αντιμετωπίσουμε δύσκολες προκλήσεις, αρχίζοντας με τις περιφερειακές εκλογές της 24ης Μάη. Αλλά γίνεται επίσης σαφές ότι, πέρα από τα άμεσα αποτελέσματα στην κάλπη, υπάρχουν σημάδια μη αναστρεψιμότητας σε αυτή την κρίση του καθεστώτος. Η ισπανική πολιτική σκηνή δεν θα επιστρέψει στην κατάσταση που ήταν τα πράγματα πριν να εμφανιστεί το Podemos.

Η υπόθεση του Podemos

Υποθέτοντας ότι αν, κάτω από καθοριστικές συνθήκες, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί κάπως ασύντακτα μια λαϊκή ταυτότητα που μπορεί να αποκτήσει πολιτική έκφραση εντός των γραμμών του εκλογικού σώματος, τότε στην Ισπανία, μέσα σε ένα πλαίσιο στο οποίο η κρίση του καθεστώτος βρίσκεται σε εξέλιξη, οι συνθήκες αυτές φαίνεται ότι μπορούν να βρεθούν. Το ζήτημα, λοιπόν, ήταν να συγκεντρωθούν οι νέες απαιτήσεις που δημιουργούνται από την κρίση, γύρω από μια ηγεσία που θα μεσολαβεί και θα είναι ικανή να διχοτομήσει τον πολιτικό χώρο. Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους παράγοντες, η υπόθεση μας δεν είναι δύσκολο να κατανοηθεί.

Στην Ισπανία, το φάντασμα μιας οργανικής κρίσης δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για την άρθρωση ενός διχοτομημένου λόγου, που θα είναι σε θέση να ενσωματώσει τις νέες ιδεολογικές κατασκευές του 15-M μέσα σε ένα λαοφιλές υποκείμενο, που θα αντιτίθεται στις κυρίαρχες ελίτ. Για τους ιδρυτές του Podemos, αυτό δεν ήταν μια νέα υπόθεση. Είχαμε ξεκινήσει να σκιαγραφούμε τους αρχικούς προβληματισμούς μας σχετικά με το κίνημα 15-M. Η σκέψη μας βασίστηκε σε ένα συγκεκριμένο σύνολο πολιτικών εμπειριών – την «κερδισμένη δεκαετία» της Λατινικής Αμερικής - και ένα συγκεκριμένο μοντέλο πολιτικής επικοινωνίας: το τηλεοπτικό πρόγραμμα μας, το La Tuerka (Η Βίδα). Η ανάλυση των εξελίξεων στη Λατινική Αμερική μας προσέφερε νέα θεωρητικά εργαλεία για την ερμηνεία της πραγματικότητας της ισπανικής κρίσης, στο πλαίσιο της περιφέρειας της Ευρωζώνης. Από το 2011, αρχίσαμε να μιλάμε για την «λατινοαμερικανοποίηση» της Νότιας Ευρώπης, ως άνοιγμα μιας νέας δομής εντός της οποίας παράγονται πολιτικές ευκαιρίες. Αυτή η λαϊκίστικη δυνατότητα σχηματοποιήθηκε θεωρητικά πιο συγκεκριμένα από τον Íñigo Errejón, με βάση το έργο του Ernesto Laclau.

Το δεύτερο κλειδί σε αυτή την υπόθεση ήταν το La Tuerka. Από την αρχή, με τα λίγα μέσα μας, αντιληφθήκαμε το La Tuerka ως «κόμμα». Ο κόσμος δεν ασχολούνταν πλέον με την πολιτική μέσα από τα κόμματα, σκεφτήκαμε, αλλά μέσα από τα media. Το La Tuerka και η δεύτερη εκπομπή μας, το Fort Apache, ήταν τα «κόμματα» μέσα από τα οποία διεξάγαμε τον πολιτικό αγώνα στο πλέον θεμελιώδες έδαφος της παραγωγής ιδεολογίας: την τηλεόραση.

Το La Tuerka έγινε το προπαρασκευαστικό σχολείο μας, διδάσκοντας μας πως να παρεμβαίνουμε πιο αποτελεσματικά στα talk shows των καθεστωτικών καναλιών. Μας εκπαίδευσε επίσης για την συμβουλευτική δουλειά πάνω στην πολιτική επικοινωνία που αναπτύξαμε, η οποία με τη σειρά της μας έδωσε εμπειρία στο σχεδιασμό εκλογικών καμπανιών και στην παροχή συμβουλών σε εκπροσώπους και πολιτικούς ηγέτες. Χάρη στο La Tuerka και την εκπαίδευση που μας έδωσε, μάθαμε πως να παράγουμε τηλεοπτικά σποτάκια και πως να σκεφτόμαστε πολιτικά δια μέσου της τηλεόρασης.

Οι σκοποί μας σε αυτή τη φάση ήταν ταπεινοί. Δεν είχαμε ποτέ σκεφτεί ότι θα πηγαίναμε τόσο μακριά. Αλλά κατορθώνοντας αυτά τα μικρά πράγματα – γράφαμε χαρτιά, προωθούσαμε μικρής κλίμακας πρωτοβουλίες, κάναμε παραγωγή και παρουσίαση τηλεοπτικών προγραμμάτων, μελετούσαμε μορφές οπτικοακουστικής επικοινωνίας, συμβουλευαμε πολιτικούς ηγέτες στην επικοινωνιακή τους στρατηγική – σιγουρέψαμε ότι είμαστε πλέον καλά προετοιμασμένοι για το απαραίτητο συστατικό της υπόθεσης του Podemos: μια ηγετική φιγούρα με υψηλή αναγνωρισιμότητα στην Ισπανία. Δεν υπήρχε τίποτα αναπόφευκτο σχετικά με την τηλεοπτική μας παρουσία και καμία εγγύηση ότι θα αποδεικνυόταν αποτελεσματική και θα είχε διάρκεια. Από το Μάη του 2013, όμως, εγώ εμφανιζόμουν τακτικά στα MME. Εκείνο το καλοκαίρι, αρχίσαμε να σκεφτόμαστε την πιθανότητα να χρησιμοποιήσουμε την παρουσία μου στα MME για μια πολιτική παρέμβαση σε εθνικό επίπεδο. Σε εκείνο το σημείο, η άποψη μου ήταν ότι ένα τέτοιο σχέδιο θα μπορούσε να προχωρήσει σε συνεργασία με την υπάρχουσα Αριστερά. Η πρόταση που κάναμε στα κόμματα της Αριστεράς για τη διεξαγωγή προκριματικών εσωκομματικών διαδικασιών ανοιχτά και συλλογικά, σηματοδότησε αυτό τον προσανατολισμό μας. Σκεφτήκαμε ότι το άνοιγμα της επιλογής των υποψηφίων στους πολίτες θα βοηθούσε στο να γείρει την πλάστιγγα των δυνάμεων του πολιτικού σκηνικού, προς όφελος μας: η Αριστερά θα έμοιαζε περισσότερο με το λαό.

Βλέπαμε τους εαυτούς μας σαν δύναμη ανανέωσης. Αυτό που δεν είχαμε προβλέψει ήταν ότι η ψυχρότητα, για να μην πω ανοιχτή εχθρότητα, με την οποία αντιμετωπίστηκαν οι προτάσεις μας, θα μας καθιστούσε ικανούς να πάμε ακόμα πιο μακριά. Ο ξεροκέφαλος συντηρητισμός των ηγετών της Ενωμένης Αριστεράς, τους καθιστούσε ανίκανους να καταπιαστούν με διαφορετικούς τρόπους και απόψεις και η περιφρόνηση προς ορισμένες ομάδες ακτιβιστών, μας ανάγκασε να ξεκινήσουμε στην πράξη την υπόθεση μας σε καθεστώς εικονικής απομόνωσης. Αλλά αυτό επίσης σήμαινε ότι δεν είχαμε καμία υποχρέωση να κάνουμε παραχωρήσεις στο συντηρητισμό της Αριστεράς ή σε παραλυτικές μεθόδους ορισμένων κοινωνικών κινημάτων. Ιστορικό παράδοξο: Οι συνθήκες που κατέστησαν δυνατή την ύπαρξη του φαινομένου Podemos περιείχαν τις επιφυλάξεις αυτών οι οποίοι θεωρητικά ήταν πιο πιθανό να συμμεριστούν το σχέδιο μας. Εξαιτίας της στάσης τους μπορέσαμε να πετάξουμε ψηλότερα και πιο ελεύθερα.

Χάρης στη διαμόρφωση του πολιτικού πεδίου στη βάση της διαίρεσης αριστεράς – δεξιάς, δημιουργήθηκε μια συνθήκη στην οποία η οποιαδήποτε αλλαγή σε προοδευτική κατεύθυνση, δεν ήταν πλέον εφικτή στην Ισπανία. Στο συμβολικό έδαφος αριστεράς και δεξιάς, όσοι από μας υπερασπίζονται ενός είδους μετα-νεοφιλελεύθερο μετασχηματισμό μέσω του κράτους – με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την κυριαρχία και τη σύνδεση ανάμεσα στη δημοκρατία και τις αναδιανεμητικές πολιτικές – δεν έχουν την παραμικρή πιθανότητα να κερδίσουν τις εκλογές. Όταν οι αντίπαλοι μας, μας αποκαλούν «ριζοσπαστική αριστερά» και προσπαθούν διαρκώς να μας προσδιορίσουν με βάση τα σύμβολα της, μας ωθούν σε ένα έδαφος όπου η επικράτηση τους καθίσταται ευκολότερη. Το πιο σημαντικό ζήτημα σε σχέση με τον πολιτικό μας λόγο ήταν να αντιπαρατεθούμε στη

συμβολική δομή στην οποία υπάγεται η κάθε θέση, να παλέψουμε δηλαδή για «τους όρους της κουβέντας». Στην πολιτική, εκείνοι που αποφασίζουν τους όρους της αντιπαράθεσης, καθορίζουν εν πολλοίς και το τελικό αποτέλεσμα αυτής.

Το γεγονός αυτό, δεν έχει να κάνει με κάποιου είδους «εγκατάλειψη αρχών» ή «μετριοπάθειας», αλλά με το συμπέρασμα ότι αν εμείς δεν ορίσουμε το πεδίο της πολιτικής διαπάλης, τότε θα περιοριστεί το ρεπερτόριο πολιτικού λόγου που έχουμε στη διάθεση μας. Αυτό καθίσταται δυνατό μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως αυτή στην οποία βρισκόμαστε τώρα. Απαιτεί μια συγκεκριμένη στρατηγική για να προσδιοριστεί το πλαίσιο που μπορεί να ορίσει αυτή τη νέα συνθήκη, καθώς και τη χρήση του κατάλληλου λόγου για να επικοινωνούμε αυτό το σχέδιο και εντός της σφαίρας των ΜΜΕ.

Όταν επιμένουμε να μιλάμε για τις εξώσεις, τη διαφθορά, την ανισότητα και άρα να αντιστεκόμαστε στο να συρθούμε σε συζητήσεις σχετικά με τη μορφή του κράτους (μοναρχία ή δημοκρατία), την ιστορική μνήμη ή την πολιτική πάνω στο θέμα των φυλακών, δεν σημαίνει ότι δεν έχουμε θέσεις για αυτά τα θέματα ή ότι έχουμε γίνει πιο μετριοπαθείς. Αντίθετα, θεωρούμε ότι, χωρίς το μηχανισμό της θεσμικής εξουσίας, δεν έχει νόημα σε αυτό το σημείο να επικεντρωθούμε σε τμήματα του αγώνα που μας αποξενώνουν από την πλειοψηφία του κόσμου, ο οποίος δεν ανήκει «στην αριστερά». Και χωρίς να έχουμε την πλειοψηφία, δεν είναι δυνατό να αποκτήσουμε πρόσβαση στο διοικητικό μηχανισμό που θα μας επιτρέψει να δώσουμε και στο επίπεδο του λόγου αυτές τις μάχες σε διαφορετικές συνθήκες, έχοντας παρέμβαση στην άσκηση δημοσίων πολιτικών.

Τηλεοπτικό Έθνος

Για δεκαετίες, η τηλεόραση υπήρξε ο κεντρικός ιδεολογικός μηχανισμός στις κοινωνίες μας. Τα τελευταία χρόνια, τα κοινωνικά δίκτυα έχουν ανοίξει νέες πτυχές ιδεολογικής αμφισβήτησης, εκδημοκρατισμού της πρόσβασης στη δημόσια σφαίρα, παρά την άνιση διείσδυσή τους σε διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Παρότι είναι ακόμα μακριά από το να ανταγωνιστούν την τηλεόραση, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εκστρατεία μας για τις Ευρωεκλογές και παραμένουν ένα από τα διακριτικά χαρακτηριστικά του Podemos.

Η τηλεόραση, όμως, καθορίζει και συμβάλλει στο να κατασκευάσει εκείνα τα πλαίσια εντός των οποίων οι άνθρωποι σκέπτονται – την πνευματική δομή του καθενός και τις αξίες που σχετίζονται με αυτή – με πολύ πιο έντονο τρόπο απ'ότι στους παραδοσιακούς χώρους όπου παράγεται η ιδεολογία: η οικογένεια, το σχολείο, η θρησκεία. Από τη σκοπιά της πολιτικής συμπεριφοράς και των απόψεων που κατατίθενται, τα talk shows της ισπανικής τηλεόρασης είναι μάλλον ο βασικός χώρος παραγωγής επιχειρημάτων που χρησιμοποιούνται από τον πολύ κόσμο. Τα περισσότερα επιχειρήματα που ακούγονται σε μπαρ ή χώρους εργασίας είναι δημιούργημα των «διαμορφωτών γνώμης» που εμφανίζονται στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Τα κοινωνικά φαντασιακά διαμορφώνονται ξεκάθαρα από μη ιδεολογικά και απολίτικα σχήματα, τα οποία παρουσιάζονται με τη μορφή «απλής» ψυχαγωγίας – οι πιο σημαντικές ιδεολογικές λειτουργίες είναι αυτές που εμφανίζονται με τη μορφή μη-ιδεολογικών αναφορών που θεωρούνται ως η κοινή λογική.

Στο περιβάλλον της κρίσης, όμως, έχοντας κατά νου συγκεκριμένες πολιτικές συζητήσεις, τα τηλεοπτικά πλατώ έχουν γίνει πραγματικά κοινοβούλια. Πράγματι, μία από τις πιο σημαντικές εκδηλώσεις της κρίσης ήταν το άνοιγμα ενός νέου χώρου εντός των τηλεοπτικών συζητήσεων, με τον οποίο θα μπορούσαμε να ασχοληθούμε: κάποιος έπρεπε να εκπροσωπεί τα «θύματα» της κρίσης. Τα όσα είπαμε, επέτρεψαν σε αυτά τα θύματα –

κατώτερα στρώματα, πάνω από όλα κόσμος της φτωχοποιημένης μεσαίας τάξης – να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους ως τέτοια και να κάνουν εικόνα, μέσα από τη μορφή ενός νέου «εμείς», το ποιοί είναι «αυτοί» οι αντίπαλοι τους: οι παλιές ελίτ.

Το τηλεοπτικό φαινόμενο του «καθηγητή με την κοτσίδα» είχε επιτυχία, είτε λόγω τύχης είτε λόγω εξάσκησης, γεγονός που δε συνέβη με ανάλογες απόπειρες άλλων από την Αριστερά. Στην πραγματικότητα, ο τηλεοπτικός μας λόγος ήταν αποτέλεσμα σκληρής προετοιμασίας πριν από κάθε παρέμβαση. Βήμα – βήμα, ένας αντισυμβατικός αριστερός που συμμετείχε στα τηλεοπτικά πάνελ, έγινε σημείο αναφοράς για την κοινωνικοπολιτική δυσарέσκεια που προκάλεσε η κρίση. Το να μετατρέψουμε αυτό το σημείο αναφοράς σε υποψήφιο, ήταν κίνηση υψηλού ρίσκου. Η καμπάνια μας στις Ευρωεκλογές είχε επιτυχία γιατί καταφέραμε να διατηρήσουμε μια παρουσία στα ΜΜΕ, μέχρι και δύο εβδομάδες πριν τις εκλογές, στην οποία βασικά συμμετείχε ένας τύπος ο οποίος ήταν μάλλον ένας ασυνήθιστος πανελίστας παρά ένας υποψήφιος ή πολιτικός ηγέτης. Ο βασικός σκοπός της καμπάνιας ήταν να εξηγήσουμε ότι «ο τύπος με την κοτσίδα» έπαιρνε μέρος σε αυτές τις εκλογές. Γι' αυτό επιλέξαμε να κάνουμε κάτι που δεν είχε ξαναγίνει στην Ισπανία: χρησιμοποιήσαμε το πρόσωπο του υποψηφίου στην κάλπη. Ο «Λαός της Τηλεόρασης» - ή το τηλεοπτικό έθνος, για να το πω έτσι- δεν γνώριζε για ένα νέο κόμμα που το έλεγαν Podemos, αλλά ήξεραν τον τύπο με την κοτσίδα.

Αυτός ο λαός, πολιτικά κοινωνικοποιημένος μέσα από την τηλεόραση, δεν μπορούσε να εκπροσωπηθεί από καμία κατηγορία, αριστερή ή δεξιά, του πολιτικού χώρου. Μέσα σε ένα πλαίσιο σφοδρής δυσарέσκειας προς τις πολιτικές ελίτ, το αντικείμενο μας ήταν ο προσδιορισμός ενός νέου «Εμείς», που θα περιείχε αυτό το τηλεοπτικό έθνος γύρω από το σημαίνον «Pablo Iglesias». Πριν και κατά τη διάρκεια της καμπάνιας, η δουλειά μας στα talk shows στόχευε στο να εισάγει νέους τρόπους και επιχειρήματα που θα βοηθούσαν να ορίσουν το πεδίο της πολιτικής μάχης προς όφελος μας. Ο τρόπος με τον οποίο η έννοια της «κάστας» ήρθε στο προσκήνιο – περιγράφοντας το πολιτικό και οικονομικό κατεστημένο της Ισπανίας – είναι ίσως το καλύτερο παράδειγμα.

Αυτός ο νέος χώρος στα ΜΜΕ, ο οποίος έδειχνε ευαισθησία στην πολιτικοποίηση, ήταν στα σκαριά εδώ και καιρό, όπως απέδειξε και μια έρευνα πάνω στα τηλεοπτικά προγράμματα. Η τεράστια δημοφιλία της εβδομαδιαίας εκπομπής για θέματα επικαιρότητας «Salvados» και του παρουσιαστή της Jordi Évole δεν μπορεί να εξηγηθεί μονάχα λόγω της κοινωνικής ευαισθησίας των κεντρικών θεμάτων της εκπομπής ή της προοδευτικής στάσης του παρουσιαστή της. Το κλειδί της επιτυχίας της ήταν η ικανότητα στο να επικεντρώνει σε κεντρικά θέματα πάνω στην κοινωνική δυσарέσκεια, δημιουργώντας – συνειδητά ή μη – ένα νέο λόγο που ξεπερνούσε πολιτικές οριοθετήσεις. Με τους όρους του Laclau, λειτουργούσε εγκάρσια.

Προς ένα κόμμα

Από το ξεκίνημα μας, τον Ιανουάριο του 2014 έως τις Ευρωεκλογές του Μάη, η πολιτική ηγεσία του Podemos αποτελούνταν από μια ομάδα μερικών δεκάδων στελεχών, η οποία ανέλαβε όλες τις συνήθειες δουλειές της καμπάνιας. Μαζί με μια ομάδα διδασκόντων και ερευνητών από το Πανεπιστήμιο Comnutense στη Μαδρίτη, δημιουργήθηκε μια νέα γενιά αγωνιστών από τη Juventud sin Futuro (Νεολαία χωρίς Μέλλον), τις φοιτητικές ενώσεις, τη La Tuerka και άλλες πολιτικές και κοινωνικές οργανώσεις, καθώς και από τα εναλλακτικά πολιτιστικά σχήματα του 15-M. Αυτή η ομάδα ανθρώπων έφτιαξε τον αρχικό πυρήνα του Podemos και έτρεξε την αρχική του καμπάνια, επικεντρώνοντας στην επικοινωνία – τα

κοινωνικά δίκτυα, τις τηλεοπτικές εκπομπές, τις δημόσιες εκδηλώσεις, την προπαγάνδα.

Λίγες εβδομάδες μετά την έναρξη, κάναμε κάλεσμα για τη δημιουργία των Κύκλων του Podemos, τοπικές και τομεακές ομάδες που ξεκίνησαν να ανθίζουν, καθιερώνοντας την παρουσία μας στη χώρα. Πέρα όμως από αυτή την διευρυμένη ομαδική δουλειά, ήμασταν ακόμα μακριά από το να είμαστε μια πολιτική οργάνωση. Το Podemos ήταν ακόμα ένα κίνημα πολιτών το οποίο είχε προκαλέσει τεράστιο ενθουσιασμό, που εκφραζόταν στη δημιουργία των Κύκλων, την αυξανόμενη συμμετοχή στις εκδηλώσεις μας, τη δραστηριότητα χιλιάδων στα κοινωνικά δίκτυα και την πιθανότητα αυτή η ελπίδα να μεταφραστεί σε ψήφους, την 25η Μάη. Αλλά ακόμα δεν ήμασταν πολιτική οργάνωση.

Μετά τις Ευρωεκλογές, το Podemos είχε πέντε βουλευτές, αλλά ακόμα του έλειπε μια επίσημη πολιτική ηγεσία και μια οργανωμένη, κατά τόπους και ανά τομείς, δομή στις διάφορες περιοχές, καθώς και τυπικοί μηχανισμοί λήψης αποφάσεων. Από την αρχή ποντάραμε σε διαδικασίες που θα επέτρεπαν τη λαϊκή συμμετοχή στις πλέον κρίσιμες αποφάσεις. Με ένα τέτοιο τρόπο επιλέχθηκε και η τεχνική ομάδα που διοργάνωσε το ιδρυτικό μας συνέδριο, τη Συνέλευση των Πολιτών το Νοέμβρη του 2014. Στη Συνέλευση, η οποία σήματοδότησε ένα ιστορικό ορόσημο όσον αφορά τη συμμετοχή, το Podemos μετατράπηκε από ένα κίνημα πολιτών που συμμετείχε στις εκλογές, σε μια πολιτική οργάνωση με κυρίαρχα σώματα λήψης αποφάσεων, λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου, πολιτικές και πρακτικές κατευθύνσεις και ένα σαφή στόχο για την οργανωτική του αποτελεσματικότητα. Από εκείνο το σημείο αρχίσε η περίοδος διεξαγωγής των τοπικών και περιφερειακών διαδικασιών συγκρότησης μας, η οποία μόλις ολοκληρώθηκε. Κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης συμφωνήσαμε τη βασική εκλογική στρατηγική μας, υποστηρίζοντας τους υποψηφίους της Λαϊκής Ενότητας (Unidad Popular) στις δημοτικές εκλογές, στις οποίες το Podemos δεν κατεβαίνει αυτόνομα, ενώ στις περιφερειακές εκλογές αποφασίσαμε να καταγραφούμε με δικά μας σχήματα.

Η Συντακτική μας Συνέλευση και οι τοπικές και περιφερειακές εκλογές που ακολούθησαν, ολοκλήρωσαν το σκελετό ενός πολιτικού κόμματος, στην πορεία για τις εθνικές εκλογές του Νοέμβρη του 2015. Αλλά ο μυϊκός ιστός του Podemos, για να το πώ έτσι, φτάνει πέρα από την ίδια την οργάνωση, χάρις στην ικανότητα του να συνδέει τους πιο προηγμένους τομείς της κοινωνίας των πολιτών πάνω σε ένα ευρύτερο σχέδιο πολιτικής αλλαγής, δουλεύοντας προς την κατεύθυνση της συμπερίληψης των λαϊκών κινήματων σε μια διαδικασία που δεν μπορεί να φέρει μόνο του εις πέρας, το Podemos. Για να γίνει κόμμα που θα κυβερνήσει, το Podemos χρειάζεται τα καλύτερα στελέχη της κοινωνίας των πολιτών. Μια εκλογική νίκη θα απαιτούσε από μας να διαφυλάχθουν οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων από ευρύτερα κομμάτια της κοινωνίας μέσω των ανοιχτών ψηφοφοριών. Αν κάτι μας έχει δώσει δύναμη, είναι ότι δεν έχουμε επιτρέψει στο στελεχιακό πυρήνα να μας αποκόψει από τις επιθυμίες της κοινωνίας, με κίνδυνο να επισκιάσει μια οργάνωση που είναι κάτι πέρα και πάνω από τις ταυτότητες των πολιτικών ηγετών, στελεχών και αγωνιστών - ένα εργαλείο για την πολιτική αλλαγή στην Ισπανία.

Η Πορεία για την Αλλαγή που διοργάνωσε το Podemos στις 31 Ιανουαρίου φέτος, δεν ήταν μόνο ένα ιστορικό γεγονός αναφορικά με το εύρος της συμμετοχής – κάτι ανάμεσα σε 100.000 και 300.000 κόσμου – αλλά και για τον αντισυμβατικό της χαρακτήρα. Δεν ήταν διαμαρτυρία, ούτε είχε στόχο να θέσει κάποια συγκεκριμένα κοινωνικά αιτήματα. Η ιστορία του εργατικού κινήματος του 20ου αιώνα έδειξε ότι δεν χρειάζεται όλες οι απεργίες να συνοδεύονται από συγκεκριμένα εργατικά αιτήματα. Αντιθέτως, σε αποφασιστικές στιγμές, μια απεργία μπορεί να μετατραπεί σε πολιτικό εργαλείο δίχως την παρέμβαση

εκπροσώπων ή διαμεσολαβήσεων.

Η Πορεία για την Αλλαγή ήταν συγκεκριμένα ένα πολιτικό γεγονός συνδεδεμένο με την δημόσια έκφραση μιας κοινωνικής βούλησης που καθιστά το Podemos ως το βασικό εργαλείο για την αλλαγή. Η σημασία της δεν έγκειται μονάχα στο γεγονός ότι καμία άλλη πολιτική δύναμη δεν έχει τη δυνατότητα για μια τέτοιου μεγέθους κινητοποίηση. Πολύ σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι η Πορεία για την Αλλαγή σηματοδότησε την αποφασιστικότητα για το τέλος της μη συσχέτισης των μαζικών κινητοποιήσεων με τις εκλογές. Τα παλιά πολιτικά κόμματα στην Ισπανία εκλαμβάνονται από τους πολίτες ως μηχανές πρόσβασης στην κρατική διοίκηση μέσω των εκλογών. Στην πραγματικότητα, οι εκλογές μετά το κίνημα 15-M έδιναν την αίσθηση μιας οφθαλμαπάτης: Πολιτικοί και κόμματα που είχαν απαξιωθεί παντελώς και θεωρούνταν το βασικό πρόβλημα από τους πολίτες, ήταν προφανώς αναπόφευκτα καθώς ακόμα κυριαρχούσαν στη σφαίρα της τυπικής δημοκρατίας.

Η Πορεία για την Αλλαγή έφερε την πολιτική πίσω ξανά στους δρόμους. Ακόμα και αν δεν είχε το μέγεθος της Πορείας για την Αξιοπρέπεια του Μαρτίου του 2014, η οποία συγκέντρωσε συνδικάτα και κοινωνικά κινήματα κάτω από το σύνθημα «Ψωμί, Εργασία, Στέγαση», κατέδειξε παρ'όλα αυτά τόσο την ισχύ των οργανωτικών μας ικανοτήτων, όσο και τη μαζική υποστήριξη των πολιτών της Ισπανίας. Η περιφρονητική απάντηση των παλιών ελίτ στο κίνημα 15-M – λέγοντας στους διαδηλωτές στις πλατείες ότι αυτοί πρέπει να κατέβουν στις εκλογές – δύσκολα θα επαναληφθεί σύντομα. Η κινητοποίηση του Ιανουαρίου του 2015 σηματοδότησε την έναρξη ενός νέου κύκλου, ανοίγοντας μια καθοριστική χρονιά για την Ισπανία.

Αλλάζοντας στοχεύσεις

Από την περίοδο των Ευρωεκλογών, αλλά ειδικά μετά την αρχή του 2015, οι επιθέσεις του κατεστημένου ενάντιον του Podemos έχουν γίνει αδιάκοπες, ξεπερνώντας κατά πολύ τα όσα επιφυλάσσονται στις υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις. Αυτό ήταν απολύτως προβλέψιμο, απόδειξη του πόσο πολύ ανησυχούμε το σύστημα εξουσίας στην Ισπανία. Η συγκλονιστική άνοδος στις δημοσκοπήσεις μιας οργάνωσης σαν το Podemos, έχει προκαλέσει νευρικότητα στους αντιπάλους μας.

Τους πρώτους μήνες του 2015, τα επιχειρήματα εναντίον μας από τους προπαγανδιστές του Λαϊκού Κόμματος και του Σοσιαλιστικού Κόμματος, συνήθως κατέληγαν εναντίον τους, ενισχύοντας την υποστήριξη προς το Podemos και επιτρέποντας στους εκπροσώπους μας να ανταποδίδουν με αξιοσημείωτα αποτελέσματα στα ΜΜΕ. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών, οι τεχνικές και ο χαρακτήρας αυτών των επιθέσεων έχουν οξυνθεί, καθιστώντας τις σιγά-σιγά πιο επιζήμιες. Πρέπει να συμπεράνουμε ότι μάχες μας στα ΜΜΕ δεν θα διεξάγονται πλέον με τους ίδιους ευνοϊκούς όρους όπως πριν και ότι οι επιθέσεις θα συνεχιστούν, τουλάχιστον μέχρι να έχουμε ένα θεσμικό πάτημα με τις περιφερειακές και τις τοπικές εκλογές. Οι πρόσφατες επιθέσεις εναντίον μας δείχνουν ότι μπορεί να χάνουμε κομμάτι της επιθετικής μας ικανότητας, όταν μας πετάνε από το ένα θέμα στο άλλο στην πολιτική συζήτηση.

Η σημαντικότερη πρόκληση που έχουμε μπροστά μας είναι οι εθνικές εκλογές του Νοέμβρη. Είναι δύσκολο να προβλέψουμε το πως θα τα πάμε, αλλά πρέπει να εργαστούμε στην κατεύθυνση να έχουν δημοψηφισματικό χαρακτήρα που θα απλοποιήσει τις επιλογές ανάμεσα στο συντηρητικό Λαϊκό Κόμμα και το Podemos. Αν και είναι πιθανό να

ξεπεράσουμε το Σοσιαλιστικό Κόμμα, αυτό είναι ακόμα μακριά από την «πασοκοποίηση» του – δηλαδή την ολοκληρωτική κατάρρευση την οποία υπέστη το κεντροαριστερό ΠΑΣΟΚ που υπήρξε το ισχυρότερο κόμμα στην Ελλάδα και πλέον έχει πέσει σε ανυποληψία μετά την συγκυβέρνηση με τη Νέα Δημοκρατία που εφάρμοσε τη λιτότητα στη χώρα. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα έχει ακόμα σημαντική εκλογική επιρροή. Πήρε μια ανάσα οξυγόνου από τις περιφερειακές εκλογές στην Ανδαλουσία το Μάρτιο αν και εκεί το αποτέλεσμα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε τοπικές συνθήκες. Το Podemos έχει τριπλασιάσει την επιρροή του σε σχέση με τις Ευρωεκλογές, κερδίζοντας 15 έδρες στην Ανδαλουσία παίρνοντας ποσοστό 15% - ένα καλό αποτέλεσμα το οποίο όμως δεν προδιαγράφει μια πιθανή προσπέραση των δύο παραδοσιακών κομμάτων. Για το λόγο αυτό, οι περιφερειακές εκλογές της 24ης Μάη – πάνω απ'όλα στη Μαδρίτη, τη Βαλένθια και τις Αστούριες – και οι εκλογές στην Καταλονία το Σεπτέμβρη έχουν ιδιαίτερη σημασία για μας [Σ.τ.Μ: Οι εκλογές της περασμένης Κυριακής ήταν απολύτως επιτυχημένες για το Podemos καθώς κατάφερε να καταγράψει υψηλά ποσοστά σε δήμους και περιφέρειες, ενώ εξελέγησαν οι υποψήφιοι δήμαρχοι που στήριξε στη Βαρκελώνη και τη Μαδρίτη].

Ο κεντρικός μας στόχος αυτή τη χρονιά είναι να υπερβούμε το Σοσιαλιστικό Κόμμα – ως απαραίτητη προϋπόθεση για την πολιτική αλλαγή στην Ισπανία, ακόμα και αν δεν καταφέρουμε να ξεπεράσουμε το Λαϊκό Κόμμα. Το υποθετικό σενάριο της στροφής 180 μοιρών από τους Σοσιαλιστές που θα φέρει την απορρίψη των πολιτικών λιτότητας από μεριάς τους, με αποτέλεσμα να φτάσουμε σε συνεννόηση μαζί τους, θα παίξει ως ενδεχόμενο μόνο αν βρεθούμε από πάνω τους. Σε εκείνη τη φάση, το Σοσιαλιστικό Κόμμα είτε θα αποδεχτεί τις θέσεις της ηγεσίας του Podemos είτε θα αυτοκτονήσει πολιτικά συνεργαζόμενο με το Λαϊκό Κόμμα. Η ηγεσία των Σοσιαλιστών και οι διαφορετικές φατρίες μέσα στο κόμμα γνωρίζουν καλά αυτή την προοπτική και εργάζονται πυρετωδώς για να ελαχιστοποιήσουν το προβάδισμα μας. Η μεταφορά των εκλογών στην Ανδαλουσία δύο μήνες νωρίτερα από τις υπόλοιπες περιοχές, ήταν μια ξεκάθαρη προσπάθεια της βαρόνης του Σοσιαλιστικού Κόμματος στην περιοχή, Susana Díaz, να εξασφαλίσει ότι το πρώτο τεστ σε αυτή την καθοριστική εκλογική χρονιά θα διεξαχθεί εκεί όπου οι Σοσιαλιστές έχουν υποστεί τις λιγότερες φθορές – και τα κατάφεραν.

Ένα άλλο κρίσιμο ζήτημα που είναι καθοριστικό για το 2015, θα είναι οι ευθύνες μας στο μετεκλογικό σκηνικό όπου το Podemos μπορεί να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο της συγκυβέρνησης με τη στήριξη των άλλων κομμάτων ή της υποστήριξης άλλων από το Podemos ώστε να μπορούν να αναλάβουν αυτοί τα καθήκοντα. Ίσως δούμε ακόμα και μια σειρά μεγάλων συνασπισμών σε τοπικό επίπεδο ανάμεσα στο Λαϊκό Κόμμα και το Σοσιαλιστικό Κόμμα, πράγμα που ενώ θα ισχυροποιήσει το Podemos καθιστώντας το την κύρια δύναμη στην αντιπολίτευση, θα είναι, ωστόσο, καταστροφικό για την Ισπανία. Αλλά για τους Σοσιαλιστές, αυτό θα σημαίνει την πασοκοποίηση τους και οι ηγέτες τους πιθανόν να εξετάσουν άλλες επιλογές. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα θα εγκλωβιστεί στην αντίφαση ανάμεσα στην κρατική λογική και το κομματικό συμφέρον, και είναι ασαφές το πως αυτή θα επιλυθεί. Το ίδιο δίλημμα θα τεθεί και για το Ciudadanos, το κόμμα - απομίμηση των ελιτ που προωθείται ως το «δεξιό Podemos»: Δεσμεύεται να συζητήσει πιθανές πολιτικές συμφωνίες με το Λαϊκό Κόμμα, αλλά γνωρίζει ότι μια τέτοια εξέλιξη θα έχει αρνητικές συνέπειες στην αύξηση της εκλογικής τους επιρροής.

Για το Podemos θα είναι σημαντικό να παίξει ρόλο στις τοπικές κυβερνήσεις, μετά τις περιφερειακές εκλογές και να μπορέσει να κρατήσει το Λαϊκό Κόμμα εκτός εξουσίας όπου έχει τη δυνατότητα. Αλλά το πιο κρίσιμο από όλα είναι να μπει στην περίοδο των εθνικών εκλογών με όσο το δυνατόν ισχυρότερη τη θέση του. Η θεσμική ισχυροποίηση θα μας

προσφέρει διασφαλίσεις και θα μας δώσει ζωτική εμπειρία, αλλά από την άλλη θα μπορούσε να σημαίνει ότι ίσως χάνουμε το πλεονέκτημα του αουτσάιντερ. Ίσως να αντιμετωπίσουμε αντιφάσεις που θα μπορούσαν να υποβαθμίσουν το θεμελιώδη στόχο μας: Το να φτάσουμε στις εθνικές εκλογές με όσο δυνατόν μεγαλύτερες ελπίδες για να επανακαθορίσουμε το πολιτικό σκηνικό στην Ισπανία.

Πηγή: New Left Review #93 | May - June 2015